

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

สำหรับการศึกษาในงานศึกษาระดับนี้เป็นการศึกษาเพื่อหาการศึกษารูปแบบความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกรณีศึกษา: ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริและโครงการศึกษาวิจัย และพัฒนาสิ่งแวดล้อมหมักเบียร์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

โดยวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญในงานศึกษาระดับนี้ ก็เพื่อเป็นการศึกษาถึงรูปแบบความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม โดยในช่วงแรกนั้นจะเป็นการศึกษาถึงการแปลงหรือประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการนำมาสู่ภาคปฏิบัติเพื่อการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการศึกษาจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับงานศึกษาระดับนี้มีอยู่ 2 แนวคิดด้วยกัน คือ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการประมวลและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากแนวคิดทั้ง 2 แนวคิด ทั้งในส่วนของความหมาย, หลักการและองค์ประกอบที่สำคัญ, ประเภทหรือรูปแบบของแนวคิดดังกล่าว รวมไปถึงกรอบหรือความสามารถในการนำแนวคิดดังกล่าวไปใช้ในภาคปฏิบัติ ซึ่งผลที่ได้จากการทำการศึกษาในส่วนนี้ผู้ศึกษาได้นำมาใช้ในการกำหนดกรอบการวิเคราะห์ในงานศึกษาระดับนี้ทั้งนี้เพื่อนำไปใช้เป็นกรอบในการศึกษาภาคสนามและเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ในรายงานฉบับนี้

นอกจากนั้นในการศึกษาถึงการแปลงหรือประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การระบอบการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาในภาคสนามอีกด้วยทั้งนี้เพื่อให้ได้ให้ข้อมูลที่ครบถ้วนและสมบูรณ์ในการที่จะนำไปวิเคราะห์ต่อไป สำหรับกรณีศึกษาที่ผู้ศึกษาเลือกนำมาใช้ในการศึกษาเพื่อวิเคราะห์รูปแบบความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมนั้น ผู้ศึกษาได้คัดเลือกการดำเนินงานของโครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 2 แห่ง ได้แก่ โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมหมักเบียร์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ตำบลแหลมผักเบี้ย อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี และศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี สำหรับวิธีในการทำการศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลในงานศึกษานี้ ผู้ศึกษาได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม รวมไปถึงการศึกษาจากเอกสารที่มีการเผยแพร่ทั้งจากโครงการ ทั้งสองและจากสื่อภายนอก

ทั้งนี้จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งในส่วนของการทบทวนวรรณกรรมและการศึกษาในภาคสนาม ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลดังกล่าวมาใช้เพื่อศึกษาวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในงานศึกษานี้ซึ่งประกอบไปด้วย การศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงศึกษาถึงรูปแบบความสัมพันธ์กันของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม, การศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาปัจจัยที่มีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และประเด็นสุดท้ายเป็นการศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาปัญหาและอุปสรรคของการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สำหรับผลในการศึกษาวิเคราะห์จากประเด็นต่าง ๆ ในวัตถุประสงค์ในงานศึกษานี้ พบว่าในส่วนของการศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมนั้นจากการศึกษาวิเคราะห์ปรากฏว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นมีความเชื่อมโยงกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใน 2 ส่วน นั่นก็คือในส่วนของหลักการ (Principle) และกระบวนการ (Process) ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยความเชื่อมโยงดังกล่าวนี้เป็นความเชื่อมโยงที่เกิดจากองค์ประกอบของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 5 ประการที่มีต่อกระบวนการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของกรณีศึกษาทั้ง 2 แห่ง ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ในส่วน of รูปแบบของความเชื่อมโยงฯ นั้น พบว่าลักษณะของความเชื่อมโยงดังกล่าวเป็นรูปแบบความเชื่อมโยงอย่างไม่เป็นทางการ กล่าวคือ ถึงแม้ว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะมีความเชื่อมโยงกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจริงตามที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ไปแล้วนั้น แต่รูปแบบความเชื่อมโยงดังกล่าวไม่ได้มีความเชื่อมโยงโดยตรง แต่เป็นความเชื่อมโยงที่ต้องอาศัยการตีความและการให้ความหมายหรือคำจำกัดความที่สอดคล้องกับกระบวนการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้รูปแบบความเชื่อมโยงที่เกิดขึ้นนั้นไม่ได้เป็น

ความเชื่อมโยงโดยตรงหรือเป็นทางการเพราะความเชื่อมโยงดังกล่าวไม่เกิดจากการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้อย่างแท้จริง

ทั้งนี้รูปแบบความเชื่อมโยงที่ไม่เป็นทางการดังกล่าวนั้นมีลักษณะที่สำคัญซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเพื่อหาความเชื่อมโยงระหว่างหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ เป็นรูปแบบความเชื่อมโยงที่ไม่มีลักษณะหรือโครงสร้างตายตัว และไม่ได้มีความเชื่อมโยงกันโดยตรงหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้เชื่อมโยงดังกล่าวเป็นการใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่มีอยู่แล้วในการสร้างความสัมพันธ์และสร้างความเชื่อมโยงขึ้นมา

ซึ่งจากประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อความเชื่อมโยงดังกล่าว ซึ่งจากการศึกษาวิเคราะห์ในประเด็นของปัจจัยที่มีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อมโยงดังกล่าวมี 2 ส่วน คือ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

โดยในส่วนของปัจจัยภายในซึ่งปัจจัยในส่วนนี้มีความสำคัญในฐานะที่เป็นปัจจัยที่จะทำให้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากในลักษณะที่เป็นนามธรรมนั้นแปลงไปสู่หลักในการปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมซึ่งสามารถที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในด้านต่าง ๆ ได้ หรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความเชื่อมโยงกับกระบวนการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยปัจจัยภายในที่มีความสำคัญนั้น ประกอบไปด้วยปัจจัยในด้าน องค์ความรู้, การศึกษาทดลองและสุดท้ายคือเทคนิคทางการบริหารจัดการ สำหรับในส่วนของปัจจัยภายนอกนั้น ถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลทำให้มีความพยายามที่จะมีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นไปสู่กระบวนการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยปัจจัยภายนอกที่มีความสำคัญก็คือ ปัจจัยในทางเศรษฐกิจ, ทางสังคมและปัจจัยในเรื่องของปัญหาสภาพแวดล้อม ซึ่งปัจจัยดังกล่าวเหล่านี้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้เกิดแรงกระตุ้นและแรงจูงใจในการที่จะทำให้หลักปรัชญาเศรษฐกิจมีความเชื่อมโยงอย่างเป็นรูปธรรมกับกิจกรรมในด้านต่าง ๆ มากยิ่งขึ้นไม่เฉพาะแต่ในด้านสิ่งแวดล้อมเท่านั้น

สำหรับประเด็นสุดท้ายที่ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ในงานศึกษานี้ก็คือการศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการทางปฏิบัติโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้จากการศึกษาวิเคราะห์ในประเด็นดังกล่าวผู้ศึกษาสามารถแบ่งประเภทของปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวออกเป็น 2 ด้าน คือปัญหาและอุปสรรคในด้านของหลักการและในด้านของกระบวนการ

โดยปัญหาในด้านหลักการนั้นจากการศึกษาวิเคราะห์พบว่าปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญที่มีต่อการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น เป็นปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องในเรื่องของการให้คำจำกัดความและความเข้าใจที่มีต่อหลักเศรษฐกิจพอเพียงทั้งในส่วนที่มองว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจนั้นเกี่ยวข้องกับเรื่องของเศรษฐกิจและสังคมเป็นส่วนใหญ่และการมองหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเชิงหลักการหรือปรัชญามากกว่าการมองในมุมทางด้านการบริหารจัดการ นอกจากนี้ยังมีปัญหาในเรื่องของความแตกต่างระหว่างหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและกระบวนการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันซึ่งมีการมองว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นยังยังคงเกี่ยวข้องเฉพาะในเรื่องของการทำการเกษตรหรือในเรื่องของการจัดการปัญหาในเชิงพื้นฐานมากกว่าจะเข้าถึงประเด็นปัญหาสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันที่มีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

สำหรับปัญหาและอุปสรรคในด้านของกระบวนการนั้นจากการศึกษาวิเคราะห์พบว่าปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวนี้มีความเกี่ยวข้องในเรื่องของการขาดความชัดเจนในในการนำสู่ภาคปฏิบัติทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาภาคสนามพบว่าโดยแท้จริงนั้นหลักปรัชญาเศรษฐกิจไม่ได้ถูกนำไปปฏิบัติในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยตรงเพียงแต่กระบวนการหรือวิธีการที่ได้มีการนำมาใช้ในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมจากกรณีศึกษาทั้ง 2 แห่งนั้นมีความสอดคล้องและสามารถที่จะเชื่อมโยงกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจได้ ซึ่งจากประเด็นดังกล่าวทำให้หลักปรัชญาเศรษฐกิจไม่สามารถที่จะนำมากระบวนการในภาคปฏิบัติได้อย่างชัด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้และความสามารถของผู้ปฏิบัติในการที่ประยุกต์หรือแปลงหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในด้านการบริหารจัดการซึ่งในการจัดการกับปัญหาในด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นนั้น ในบางครั้งอาจจะไม่มีความเชื่อมโยงกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเลยก็ได้หรืออาจจะเชื่อมโยงในข้อใดข้อหนึ่งเท่านั้น สำหรับประเด็นปัญหาในด้านของกระบวนการที่สำคัญอีกประการก็คือในเรื่องของข้อจำกัดของกระบวนการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งจากสภาพของปัญหาในด้านสิ่งแวดล้อมที่มีขอบเขตกว้างขึ้นและมีความจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาย่างเร่งด่วนในบางกรณี ซึ่งในประเด็นดังกล่าวทำให้การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังคงมีข้อจำกัดอยู่โดยเฉพาะข้อจำกัดในเรื่องของเวลาในการแก้ไขปัญหาและรูปแบบของปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันที่ไม่สอดคล้องกับหลักการและแนวทางในการแก้ไขปัญหาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น ปัญหาแก้มตภาพรังสี, ปัญหาน้ำมันรั่วลงทะเล เป็นต้น

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

โดยในส่วนข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะนั้นผู้ศึกษาได้ทำการรวบรวมประเด็นที่มีความสำคัญต่องานศึกษานี้ทั้งในส่วนของการที่ควรจะต้องมีการนำไปศึกษาเพิ่มเติมและในส่วนของผลที่ได้จากการทำงานศึกษาซึ่งจะส่งผลต่อความสมบูรณ์ในงานศึกษานี้ ทั้งนี้จากศึกษาผู้ศึกษามีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ในส่วนของการศึกษาในเชิงเอกสาร ผู้ศึกษาพบว่า ในงานวิจัยหรือวรรณกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นกระจัดกระจายและไม่เป็นหมวดหมู่ซึ่งยากต่อการสืบค้นและการนำข้อมูลมาใช้โดยในด้านที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม และจากการศึกษาค้นคว้าพบว่าข้อมูลเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านสิ่งแวดล้อมนั้นยังมีอยู่จำกัด ดังนั้นจึงควรมีการจัดระบบเอกสารที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นหมวดหมู่เพื่อให้สะดวกต่อการสืบค้นและทำให้องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่สูญหาย

2. สำหรับในการศึกษาในภาคสนามเนื่องจากงานฉบับนี้ทำการศึกษาโดยใช้เฉพาะระเบียบวิธีเชิงคุณภาพเท่านั้นซึ่งทำให้ผลการศึกษานั้นยังไม่ชัดเจน ดังนั้นเพื่อให้ผลของการศึกษามีความสมบูรณ์และน่าเชื่อถือมากขึ้นจึงควรมีการทำการศึกษาเพิ่มเติมในโอกาสต่อไปหรืออาจจะเป็นการศึกษาเพิ่มเติมจากการต่อยอดของงานฉบับนี้ก็ได้

3. ในงานศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของการนำเสนอรูปแบบความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งรูปแบบดังกล่าวอาจจะมีในลักษณะอื่นๆที่นอกเหนือจากการศึกษาในรายงานฉบับนี้ก็เป็นได้ ทั้งนี้เพราะรูปแบบความเชื่อมโยงดังกล่าวนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถในการวิเคราะห์และการสังเคราะห์ข้อมูล รวมไปถึงประสบการณ์ของผู้ศึกษา

4. ในส่วนของกรณีศึกษาโดยในส่วนของการศึกษาภาคสนามในงานฉบับนี้ผู้ศึกษาผู้ได้เลือกทำการศึกษาในโครงการที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมจากโครงการพระราชดำริทั้งสองแห่งซึ่งอาจจะไม่ทำให้เกิดการเปรียบเทียบและความหลากหลายของผลการศึกษา ดังนั้นผู้ศึกษาจึงเสนอแนะให้ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมโดยการเลือกทำการศึกษากับโครงการที่ดำเนินงานเกี่ยวกับด้านสิ่งแวดล้อมโครงการอื่น ๆ ที่ได้อยู่ในโครงการพระราชดำริ ทั้งนี้เพื่อเป็นศึกษาเปรียบเทียบถึงความแตกต่างที่อาจเกิดขึ้นและเพื่อให้กรอบการวิเคราะห์ในงานมีความสมบูรณ์เพิ่มขึ้น

5. สำหรับผลในการศึกษาของงานฉบับนี้มุ่งเน้นศึกษาเฉพาะในส่วนของการศึกษา รูปแบบ, กระบวนการและวิธีการทั้งเพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์ถึงรูปแบบความเชื่อมโยงของแนวคิด โดยในงานฉบับนี้ยังขาดในส่วนของการศึกษาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่